

Natúrbolt, gyógy- és fűszernövénykert

2005-ben Kőszegen a Jurisics vár saroktornyában megnyílt a Natúrbolt a hozzá kapcsolódó 124 négyzetméteres gyógy- és fűszernövénykerttel. Alkalmanként ismeretterjesztő jelleggel előadásokat, gyakorlati bemutatókat hallhatunk/láthatunk itt az ökogazdálkodásról, gyógy- és fűszernövények természetéről és felhasználásáról, különféle gyógyító teák készítéséről. A Natúrboltban megvásárolhatóak az Írottkő Natúrpark helyi terméket előállító kézműveseinek termékei: mézeskalácsok, élő cserepes, szárított gyógy- és fűszernövények, virágdekorációk, csuhé- és termésbábok, kerámiák, fazekas termékek, textíliák, kosarak, rongybabák, kovácsoltvas termékek, mézek, fafaragások, gyöngyfűzött termékek, valamint a kőszegi borút gazdáinak palackozott borai.

Megközelíthetőség: a Jurisics vár belső kapujából, illetve a Károly Róbert tér felől.

A Kőszegi kistérség kirándulohelyeiről, túraajánlatairól, az aktív turizmust kedvelők részére kerékpáros lehetőségekről további információ: Írottkő Natúrparkért Egyesület www.naturpark.hu

ÖKOTURISZTIKAI LÁTNIVALÓK a Kőszegi kistérség – Írottkő Natúrpark területén

Jointly for our common future

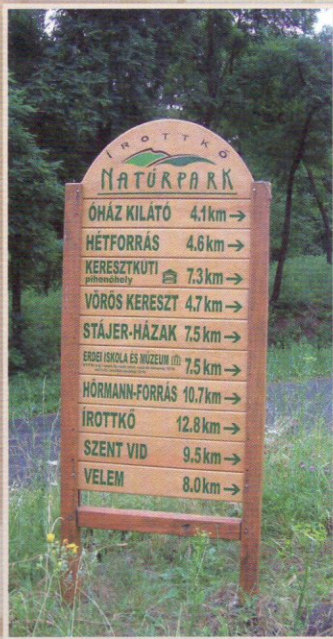

A natúrpark olyan különösen értékes, jellegzetes tájegység, amely védett természeti értékekkel rendelkezik. **Célja, hogy a tájat - az ökológia alapszabályait szem előtt tartó gazdasági tevékenységekkel, speciális infrastruktúrával, oktatással és képzéssel, környezettudatos szemléletformálással és széleskörű információs szolgáltatással - a helyi lakosság és a turisták bevonásával őrizze meg.**

A natúrparkok tevékenysége négy alappilléren nyugszik:

A természeti és kultúrtörténeti értékek védelme – A természet és környezet védelme – Vidékfejlesztés – Településfejlesztés.

Az Írottókó Natúrpark Magyarország első natúrparkjaként 1997-ben alakult meg a Kőszegi kistérségben, ahol a Kőszegi Tájvédelmi Körzet területét öleli fel. 16 településének 21600 fős lakossága 232,27 km² területen él. 1997-ben ausztriai minta és kezdeményezés alapján, Phare CBC határon átnyúló együttműködés kapcsán jött létre, melynek működtetésére alakult meg az Írottókó Natúrparkért Egyesület. Mára 124 fős tagsággal rendelkezik: önkormányzatok, turisztikai vállalkozók, szakmai és civil szervezetek, kézművesek, magánszemélyek együttműködése egyesületi életének alapja.

Az Írottókó Natúrparkért Egyesület tevékenységei: az egységes kultúrtáj megőrzése, értékek mentése és bemutatása, élőhelyek és fajok védelme, káros környezeti hatások minimalizálása, társadalmi-gazdasági fejlesztés támogatása, a falvak megújítása, környezeti nevelés, szemléletformálás, kooperáció ösztönzése, együttműködések támogatása, ökoturizmus fejlesztése, térségi marketing biztosítása, információs szolgálat, helyi termékek megjelenítése – piacra jutásának elősegítése, program- és rendezvényszervezés.

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósága alá tartozó Kőszegi Tájvédelmi Körzet területe 4200 hektár, mely magába foglalja Kőszeget, a Kőszegi-hegységet és Kőszeghegyalja kis településeit, - ebből 550 hektár fokozottan védett terület.

A Kőszegi-hegységet máig szinte egybefüggő erdő – gyertyános-tölgyes, hegyvidéki bükkös, telepített lucfenyves, jegenyefenyő – borítja. A hegység vízjárta völgyeiben, a patakok alsó folyásánál gyakran alakulnak ki hegyvidéki égerlápások, esetleg kisebb mocsaras, lápos területek. A hegység déli oldalait régebben szelídgesztenyések díszítették, amire ma már csak kisebb ligetek emlékeztetnek. A magashegyeket idéző felső régiók bükköseiben és a kaszálókon erdei ciklámen, havasalji rózska, hegyi zergevirág, kornistárnics, szártalan bábakalács, fehér sáfrány, fekete áfonya és még sok érdekes, ritka, gyakran csak itt élő növény nyílik; hegyi lednek, havasalji tarsóka, hármalevelű kakukktorma. A párs rétek, völgyaljak ritka növényei a lápi nyúl farkfű, struccpáfrány, a fehér acsalapu és a szibériai nőszirm. A szurdokerdőkben turbánliólium, széleslevelű harangvirág, és holdviola nyílik.

A hegység állatvilágában több alpesi rovarfaj jelenléte bizonyított – olyanok is, amelyek csak itt élnek Magyarországon, mint például az alpesi sáska. A hegység állatvilágát szintén több értékes és ritka faj jellemzi, például a számos, szigorúan védett lepke- (pl. óriás medvelepke) és szitakötőfaj (pl. erdei szitakötő), de hasonló értékű a bogarak között is akad (különösen értékes faj a futóbogár). A tiszta vízü patakokban él a kövi csík, a sebes pisztráng, a mind ritkább kövi rák, a nedves élőhelyeken gyakori a foltos szalamandra és a sárgahasú unka. A hegyi patakok mentén a vöröshasú unka is előfordul, a szép, és máshol ritkán látható foltos szalamandra pedig kifejezetten gyakori, mindennapos látvány.

Az igen gazdag madárvilágot több hegyvidéki faj jellemzi: tüzesfejű királyka, búbos cinege és fenyvescinege, keresztcsőrű, süvöltő kőlt a területen. A hegységben fészkel a fekete gólya, a kabasólyom és a darázsólyv. Sajnos a vidék jellegzetes nagymadara, a siketfajd már eltűnt a területről, de a császármadár még nem, és az odúlakó kék galamb is viszonylag gyakori.

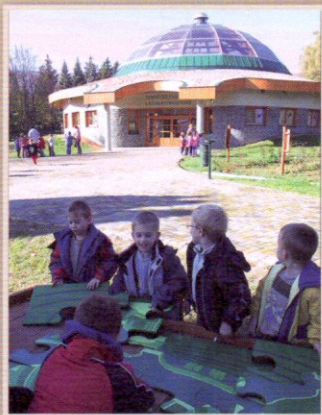
Az Írottókó Natúrpark területének 50%-a természeti terület, mely községhatáronként és védettségi kategóriánként változó. A térség 25%-a Natura 2000 terület (15212 m²), amely 90%-os területi átfedést mutat a védett természeti területekkel.

Látogatóközpont

Az Őrségi Nemzeti Park Kőszegen 2006-ban létrehozta a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontot, mely híven szemlélteti a Kőszegi-hegység élővilágát. Interaktív módon, játékos formában ismerkedhetünk meg itt a természettel. Hét kiállítóegységben kísérhetjük figyelemmel a madarak életét, számos érdekesség mellett sötétkamrában hallgathatjuk az éjszakai madárhangokat, kamerák segítségével pedig a sikeftajd hétköznapijait is megfigyelhetjük. A látogatóközpont állandó kiállításai: A madarak élete; A Kőszegi-hegység élővilága; Chernel István emlékszoba. A parkban több játék, óriás puzzle, tanösvény és sövénylabirintus várja a látogatókat, mellette pedig nemrég nyílt meg az alpannonia® Túra- és szabadidőközpont. A Látogatóközpont mellett található a 1,5 hektáros Chernel-kert, mely egykor a Chernel család birtoka volt. 1898-ban emlékkertté, majd madárvédelmi mintateleppé alakította a kertet Chernel István, a jeles ornitológus, ahol ma is sebesült baglyokat és más ragadozó madarakat gyógyítanak. Információ: www.buboscinege.hu

Stájer-házak - Erdészeti Erdei Iskola

A Stájer-házak néven ismert épületegyüttest Kőszegtől mintegy tíz kilométerre, a Kőszegi-hegységben találjuk. Az első két épületet Kőszeg városa lakóháznak építette a Stájerországból 1750-ben behívott erdészek számára, akik Mária Terézia Erdőrendtartása alapján kezdték meg környékünkön a szakszerű erdőgazdálkodást. Az erdőőrök 1780 tájától egészen 1954-ig laktak itt. Az egykori erdészlakokban alakította ki a Szombathelyi Erdészeti Zrt. 1996-ban az Erdészeti Múzeumot, 2002-ben az Erdészeti Erdei Iskolát, végül 2004-ben az Erdei Szállót. Az Erdei Szállóban 28 fő elhelyezésére van lehetőség, de jól felszerelt konyha is rendelkezésre áll (az étkeztetés szállítással is megoldható). Az Erdei Iskolában tanterem szolgálja az oktatást, de minél több foglalkozást igyekeznek ermeszetes erdei környezetben tartani. Az Erdészeti Múzeum kiállítása áttekintést nyújt az erdőgazdálkodás történetéről, a Kőszegi-hegység természetrajzáról és kutatóiról, így az ott látható értékek fontos segítői az Erdei Iskola által nyújtott foglalkozások megvalósításának. Információ: www.szherdeszet.hu

Kőszegi platánfa

Megközelítés: Kőszegen, a Béke út 8. sz. alatti ház udvarán (hajdani Unger-kert), a kőszegi piac mögött áll.

Fajta: juharlevelű platán

Kora: 150-200 év

Védett fa, kerülete meghaladja a 8 métert, magassága a 28 métert.

Kőszegi mocsárciprus

Megközelítés: Kőszegen, a valamikori Festetich-kertben (a Chernel-házhoz tartozó kertben), ma a várárokban található.

Fajta: virginiai mocsárciprus

Kora: 120 év, törzskerülete 3,5 m

A monumentális megjelenésű lombhullató fa a városkép meghatározó értéke, a hagyomány szerint Chernel Kálmán ültette.

Az óriás gesztenyefa torzója

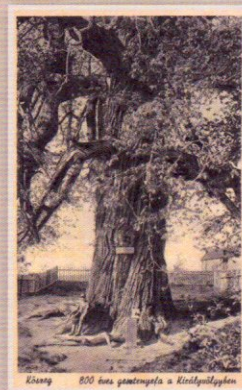
Megközelítés: Kőszegen, a Királyvölgyben található (az egykori Királyvölgyi vendéglőt elhagyva az aszfaltos úttól távolabb lépcső vezet hozzá). 1964-ben már nem hajtott ki; 1981-ben vágták ki ezt a sajátos módon elpusztult óriás gesztenyefát. E kőszegi famatuzsálem torzója ma is lenyűgöző látvány. Thirring Gusztáv így ír róla (1928): „Nemcsak Vas megyének, de az országnak is egyik leghatalmasabb fája az a gesztenye-óriás – Chernel gesztenyéje –, mely két másik, szintén tekintélyes nagyságú, 746 és 428 cm kerületű társa közelében a kőszegi Királyvölgyben áll. A mellmagasságban 925 cm kerületű, 294 cm átmérőjű fa alsó ágai majdnem a földig hajolnak s egész lugast alkotnak. Koronájának átmérője 24 m.”

A pompás természeti emléket, mely már a tatárjárás idején is vagy 100 éves lehetett, először Chernel Kálmán ismertette 1864-ben a Vasárnapi Újságban, ahol a képe is megjelent.

Fajta: szelídgesztenye

Kora: 8-900 év

A múlt század végén elpusztult fát ki kellett vágni, azonban darabokra hasadt törzsének tövi részét abroncsba foglalva megmentették az utókornak. A torzó mellett emléktábla található.

Ökoturisztikai ajánlatok / famatuzsálemek

Gyöngyösfalusi körtefa

Megközelítés: Lukácsházán, a Csömötei-hegyre vezető aszfaltos útról letérve a Pösei-hegy irányába.

Fajta: házi körte

Kora: mintegy 200 év, magassága 15 méter, átmérője 1 méter

Védett fa, mely monumentális ágaival és koronájával főként virágzásakor nyújt felejthetetlen élményt.

Nagypösei berkenyék

Megközelítés: A gyöngyösfalusi (pösei) templomtól a Pösei-hegyre vezető földúton, a legfelső pincesor utolsó telkégi sétálva, baloldalon, szépen gondozott magánterületen található.

Fajta: házi berkenye

Kora: mintegy 200 év

A fák érdekessége, hogy már 1932-ben, a magyar természetvédelem úttörőjeként tisztelt Kaán Károly is megemlíti a „Természetvédelem és természeti emlékek” című művében a különleges méretű fákat.

Chernel-kert jegenyefenyő

Megközelítés: Kőszegen, a Chernel-kertben található (Arborétum u. 2.)

Fajta: kaukázusi jegenyefenyő

Kora: 100 év

A fát a múlt század elején Chernel István ornitológus ültette (törzsén villámcsapás nyomát láthatjuk).

Stájer-házi bükk

Megközelítés: A Kőszegi-hegységben, a Stájer-házak mellett találjuk a tiszteletet parancsoló szép fát.

Fajta: közönséges bükk

Kora: 150-200 év

Fokozottan védett területen áll a fa, mely hatalmas koronát növesztett (csúcsa sajnos szárad).

Eresztvényi cédrus

Megközelítés: Kőszeg és Velem között, az ún. Alsó-tervűt mentén található esőházzal szembeni gyalogos lejárón jutunk le a mintegy 200 méterre lévő Eresztvény-majorhoz, melynek udvarán – magánterületen – áll a fa.

Fajta: atlaszcédrus

Kora: 120 év

Az atlaszcédrus védett területen, a Babó család birtokán kiemelt megbecsülést élvez.

2015

23/2015

A kiadvány a Green Mountain projekt keretében készült.

Fő partner

Macerata
Provincia (IT)

Partnerek

Monti Sibillini
Nemzeti Park (IT)Herzegovina-Neretva
Megye (BA)Kőszegi Kistérség
(HU)Szlovák
Környezetvédelmi
Ügynökség (SK)AREC Raumberg-
Gumpenstein (AT)

Smolyani Régió (BG)

Pljevlja Város
Önkormányzata
(MNE)Sölkltäler Nemzeti
Park (AT)Epiruszi Régió
(GR)

Romsilva (RO)

Ökoturisztikai ajánlatok / tanösvények

Kiklámén erdei tanösvény

Téma: A Kőszegi-hegység erdőgazdálkodása

Hossza: 4,5 km, állomások száma: 11

Útvonal: a tanösvény a Szent Vidtől a Stájer-házakig vezet a látogatókat.

Csillaghúr tanösvény

Téma: Az Írottktő Natúrpark jellemző növény- és ma-
dárvilága

Hossza: 3,5 km, állomások száma: 30

Útvonal: a Kincs-pihenőtől az Óház-kilátóhoz vezető út mentén.

Írottktő tanösvény

Téma: A natúrpark települései
és kirándulóhelyei

Hossza: 2 km, állomások száma: 20

Útvonal: a Hörmann-forrástól
az Írottktő-kilátóhoz vezető út mentén.

Óriások útja

Téma: A Széles-kő és a Kalapos kő közötti hegygerinc
jelentősebb sziklaalakzatai, kisbarlangjai

Hossza: 7 km, állomások száma: 5

Útvonal: Bozsok, Sibrik-kastélytól a Kalapos-kőig.

Védett növényeket bemutató tanösvény
(Chernel-kert)Téma: Magyarország kipuuszulással veszélyeztetett
növényei. A mesterségesen nevelt növényeket kis
ágyásokban találjuk, ahol minden növény mellett táb-
la mutatja nevét és jellemző élőhelyét. Bemutatott
fajok száma: 96Megtekinthető Kőszegen a Chernel-kertben (Arbo-
rétum utca).

Halismereti tanösvény

Téma: Magyarországon fogható halfajok

Hossza: 800 m, állomásainak száma: 21

Megtekinthető Kőszegen a Csónakázó-tó körül.

Sebes Pisztráng tanösvény (Lukácsháza)

Téma: A Gyöngyös-patak és környezetének élővilága, természeti értékei

Hossza: 3250 m, állomásainak száma: 3

Útvonal: a kőszegi Gulner-malomtól Lukácsházáig.

Királyvölgyi tanösvény

Téma: Az Írottkő Natúrpark jellemző növény- és állatvilága

Hossza: 1,5 km, állomások száma: 34

Megtekinthető Kőszegen az Árpád tértől a Királyvölgyi gyalogút mentén.

Élő erdő tanösvény

Téma: Az erdő élővilága és az élőlények egymással fennálló viszonya

Hossza: 2 km, állomások száma: 11

Útvonal: A Szent Vid kápolna parkolója és a Hörmann-forrás közötti aszfaltos út mentén.

A tanösvény egyedülálló ezen a környéken, hiszen az ismertető szövegeken kívül találós kérdések és interaktív játékok teszik még izgalmasabbá az erdővel való ismerkedést.

Források útja tanösvény

Téma: A Kőszegi-hegység rejtett forrásai

Hossza: 14 km, állomások száma: 11

A tanösvény a Kőszegi-hegység következő forrásait érinti: Vasa-kút, Szentkút a Szent Vid alatt, Gyertyán-kút, Jávor-kút, Borha-forrás, Enikő-forrás, Elektromos-forrás, Cseke-forrás, cáki Hordómosó-forrás, bozsoki Szentkút. Indító tábla: a velemi buszfordulóban.

Kultúrák hegye tanösvény

Téma: A Szent Vid hegy környékének kultúrája a különböző történelmi korszakokban

Hossza: 2 km, állomások száma: 10

Útvonal: Velem község határától a sárga alpannonia® jelzés mentén a Szent Vid kápolnáig.

Andalgó sétaút tanösvény

Téma: A Kőszegi-hegység korábban igen kedvelt sétaútjához köthető történelmi, kulturális események, értékek a Gyöngyös-patak mentén

Hossza: 2 km, állomások száma: 10

Útvonal: a Kálvária-hegy lábánál található Koronaőrző bunkertől az államhatárig húzódó erdei ösvény mentén.

Történelmi Panorámaút

Téma: A Kőszegi-hegység történelmi-kulturális értékkel bíró látványosságai – kiemelten szép kilátást biztosító helyszínei

A táblák a Kőszegi-hegység 10 különböző pontján láthatók: Kenyér-hegy, Pintér-tető, Pogányok, Rőtfa, Szálasi bunker, Szent Vid-hegy, Szultán-tető, Trianoni-kereszt, Velem – Koronaőrző bunker, Vöröskereszt.

alpannonia® tanösvény

Téma: Az alpannonia® nemzetközi élményút vonal

Hossza: 100 m, állomások száma: 5

Útvonal: A tanösvény Kőszegen, a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont melletti alpannonia® Túra- és szabadidőközpontban található (Kőszeg, Aradi Vértanúk parkja).

Kéktúra tanösvény

Téma: Az Országos Kéktúra története, kialakulása, magyarországi szakaszai, jelvényszerző mozgalom

Hossza: 100 m

állomások száma: 5

Útvonal: A tanösvény Kőszegen, a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont melletti alpannonia® Túra- és szabadidőközpontban található (Kőszeg, Aradi Vértanúk parkja). Az

ismertető táblák sora egy kört leíró útvonal mentén látható, mely végül összeér az alpannonia® tanösvénnyel.